

היבטים אקטואליים בהוראת הגאוגרפיה: חקר מקרה של מכללת אורנים

י. סנה

החוג לגאוגרפיה ולימודי הסביבה, מכללת אורנים המכללה האקדמית לחינוך, קרית טבעון, ישראל

מה בין אסון הגרעין בפוקושימה (Fukushima) והוראת גאוגרפיה? מה הן הסיבות לרעידות האדמה ביפן והצונאמי הקטלני המגיעים בעקבותיהם? נושאים אלה נלמדים בקורסים העוסקים ב'סוגיות אקטואליות בהוראת גאוגרפיה', במכללת אורנים. האירועים והתהליכים שליוו את הקטסטרופה ביפן ותוצאותיהם מעניינים את כולנו כמו גם את הסטודנטים. אלו ניתנים להסבר על רקע מיקומם הגאוגרפי והסיבות להיווצרותם. למותר לציין כי בעקיפין יש להם זיקה להתקדמות הגרעין האיראני וההמולה סביבו.

חוקרים מביאים דוגמאות לאירועים עכשוויים (Custer, 1991; Florence, 1994; Sneh, 2012) אשר רלוונטיים להוראת הגאוגרפיה ונמצאים בשימוש במוסדות אקדמיים. הוראת גאוגרפיה בשילוב אקטואליה אופיינית לסגנון הוראה המכונה "הוראה הזדמנותית" המכילה ספונטניות ו/או אינטואיטיביות (אפרת, 1991). **מתודולוגיה:** במחקר עסקנו בתיאור, עימות וניתוח עמדות מרצים ומורי-מורים לגבי שילוב אקטואליה בשיעורי הגיאוגרפיה וסגנונות יישומה בהוראה, תוך שימוש במתודולוגית מחקר איכותנית.

ממצאים: במחקר נחשפו שני דפוסי הוראת אקטואליה: 'אירועים אקטואליים' ו'תהליכים אקטואליים'. במוקד המחקר נדונו שלוש קטגוריות מרכזיות ביחס לנחקרים: גישתם לחשיבות הוראתה של האקטואליה בגאוגרפיה ומטרותיה (ידע-התכנים); דעתם והערכתם את הלומדים אקטואליה בשיעורי הגאוגרפיה (ידע-הלומדים); עמדותיהם ביחס לדרכי הוראת אקטואליה ויישומה בשיעורי הגאוגרפיה (ידע דרכי-הוראה).

המחקר סייע בהכנת מודל הוראתי המהווה כלי עזר לבניית קורסים חדשים או עדכון קורסים קיימים בתחום הדיסציפלינה הגיאוגרפית. הקורסים נושאים בחובם היבטים אקטואליים גם בהתאמה סינכרונית. ביניהם: 'אסונות טבע ואסונות מעשה ידי האדם'; 'דילמות של מים'; 'אנרגיה וסביבה'; 'גאוגרפיה של עימותים ומשברים' ועוד.

יתרונותיהם של הקורסים החדשים:

א. חשיפת צורות-ידע גיאוגרפיות חדשות, ביניהם אותות תקשורתניים: 'ההתחממות-הגלובאלית', 'פיצוץ-אוכלוסיין', 'הוראה מקוונת' ועוד.

ב. העלאת כתבות עדכניות וכותרות חדשותיות העוסקות בנושא הקורס המתייחסות ל'עכשוויות' מן ההיבט הגלובאלי, האזורי והמקומי. כמו למשל, 'מגפת שפעת-החזירים' או 'רעידת-האדמה בהאיטי'.

ג. התייחסות לאירועים הנוגעים לסביבת חיינו הקרובה והרחוקה. לדוגמה: 'יום כדור-הארץ', 'בצורות חוזרות'.

ד. קיום סיורים לאתרים בהם מתרחשים האירועים והתופעות, למשל: 'חופי ים-המלח הנסוגים'.

סיכום: הוראת אקטואליה העושה שימוש ב'הוראה הזדמנותית' המסתייעת באירועים תקשורתניים ומלווה סטודנטים המתכשרים להוראת גאוגרפיה, הוכיחה את עצמה. הוראת גאוגרפיה אקטואלית מכילה בחובה יתרונות ואיכויות, ביניהם: רלוונטיות, מוטיבציה, סקרנות, עניין ומשמעות, כולן קטגוריות המשרתות את מטרות הלימוד וההוראה של ידע-תוכן, ידע-אסטרטגי וידע-אקטואלי.

Bibliography:

אפרת, א. 1991: **הגיאוגרפיה במבחן האקטואליות**. אוניברסיטת חיפה, אופקים בגיאוגרפיה 32: 71-77.

Custer, S.G. 1991: **Snow as Field - Teaching Medium for Earth Science**. The University of Northern Iowa. *Journal of Geological Education* (39): 34-43.

Florence, F. P. 1994: **Emphasizing Environmental Concepts in The Undergraduate Mineralogy Syllabus** *Journal of Geological Education* (42): 437-442.

Sneh , Y. 2012: **Patterns of current events in teaching geography lessons at an academic institute** Maos J. O., and I. Charney (eds.). 2012. *Themes in Israeli Geography* (Special Issue of *Horizons in Geography*, 79-80), 255-268